

KS. WOJCIECH GUZEWICZ*

Ks. Jacek Ludwik Wojda, *Kasata diecezji podlaskiej 1867. Między berłem a pastorałem*, Wydawnictwo Diecezji Siedleckiej Unitas, Siedlce 2022, ss. 193.

W połowie roku 2022 na rynku wydawniczym ukazała się kolejna książka ks. Jacka Ludwika Wojdy pt. *Kasata diecezji podlaskiej 1867. Między berłem a pastorałem*. Jest ona pokłosiem wieloletnich badań autora nad dziejami diecezji podlaskiej. Wśród dotychczas opublikowanych przez autora książek należy wymienić m.in.: *Z dziejów seminariów duchownych diecezji podlaskiej i lubelskiej*, t. 1: *Seminarium podlaskie w Janowie 1818-1867*, Wydawnictwo Diecezjalne Unitas, Siedlce 2021, ss. 599; *Jak niszczone Kościół unicki? Dochodzenie Konsulatu Generalnego Francji w Warszawie w sprawie unitów w Imperium Rosyjskim*, tłum. i oprac. ks. Jacek Wojda, Wydawnictwo Diecezjalne Adalbertinum, Ełk 2015, ss. 446; *Prześladowanie Ojczyzny: Ks. Stanisław Brzóska i jego wrogowie w świetle raportu konsulatu Francji w Warszawie z 1865 roku*, Wydawnictwo Unitas, Siedlce 2016, ss. 183). Warto dodać, iż pozycje te zyskały pozytywne recenzje wydawnicze i naukowe, i zostały życzliwie przyjęte przez czytelników.

Autor książki pt. *Kasata diecezji podlaskiej 1867. Między berłem a pastorałem* wnikliwie prezentuje mechanizmy działań zaborczego imperium wobec Kościoła na terenie diecezji podlaskiej. Ukazuje zmagania ludzi wierzących o wierność Bogu, Kościołowi i Ojczyźnie, jak również podejmowane inicjatywy duszpasterskie, które miały zapobiegać skutkom wrogiej polityki carskiej. W swoim opracowaniu przedstawia kasatę diecezji podlaskiej (1867) oraz jej skutki w szerokim kontekście antykatolickiej retoryki carskiej. Praca składa się z trzech rozdziałów, bibliografii oraz aneksów. Szczególny ważny pod względem naukowym jest rozdział trzeci oraz jeden z załączników – fragment z raportu Czerkasskiego dotyczący konieczności zniesienia diecezji podlaskiej. W trzecim rozdziale autor odtworzył, w oparciu o dokumenty źródłowe, lokal-

* ks. Wojciech Guzewicz – Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6759-0856>; e-mail: wojciech.guzewicz@uwm.edu.pl

ny bieg wydarzeń tuż przed i po kasacie diecezji podlaskiej, m.in. przekazał mało znane fakty na temat zabrania wolności biskupowi Szymańskiemu i pozbawienie podstaw prawnych jego diecezji, a także wywiezienia biskupa z Janowa i przekazania władzy kanonicznej administratorowi diecezji lubelskiej. Z kolei opublikowanie raportu Czerkasskiego, na podstawie którego dokonano kasaty diecezji podlaskiej uzmysławia, że te działania zaborców były niczym innym, jak kontynuacją poprzednich antypolskich i antykatolickich poczynań władz rosyjskich.

Ks. dr Jacek Wojda wykonał ogromną pracę, opracowując podjęty temat. Imponująca jest zwłaszcza baza archiwalna pracy. Autor przewertował archiwa rosyjskie, w tym Centralne Archiwum Historyczne Rosji w Petersburgu, Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Państwowe w Lublinie, Archiwum Archidiecezji Lubelskiej, Archiwum Diecezji Siedleckiej, archiwa parafialne diecezji siedleckiej oraz Archiwum Prowincji Warszawskiej Kapucynów. Zwraca uwagę swoboda, z jaką ks. Wojda obraca się w obrębie kilku języków – sięga po teksty w języku łacińskim, rosyjskim, francuskim (tłumaczenia własne). Oprócz bazy archiwalnej autor przywołuje kilkunastu materiałów drukowanych, ok. 30 pozycji z zakresu literatury przedmiotu oraz dziesiątki książek oraz materiałów internetowych (to wszystko także w kilku językach).

Znana starożytna sentencja autorstwa Cyncerona przypomina, że historia jest nauczycielką życia (*Historia magistra vitae est*). Jej poznawanie i utrwalanie dla kolejnych pokoleń jest naszym szczególnym zadaniem. Książka ks. Jacka Ludwika Wojdy pt. *Kasata diecezji podlaskiej 1867. Między berłem a pastorałem* niewątpliwie wpisuje się w taką działalność. Lektura tej karty dziejów Kościoła podlaskiego pozwala nie tylko zachować pamięć o trudnej przeszłości, ale patrzeć z nadzieją w przyszłość. Książkę należy polecić nie tylko kapłanom i wiernym diecezji siedleckiej, ale także badaczom dziejów diecezji podlaskiej i w ogóle Polski wschodniej. Wydaje się, że każdego człowieka związanego z Kościołem i regionem poruszy lektura tej pracy. Powinna trafić też do szkolnych i parafialnych bibliotek Podlasia, a także na półki miłośników i badaczy lokalnych dziejów i kultury.